

na razvedrilo iz trga mimo znane razvaline Tatenbahovega gradu čez Konjiško goro, pridemo v uri hoda do kmečkega poslopja „na Kumnem“, od koder je krasen razgled. Proti večeru zagledamo v daljavi romantično Savinjsko dolino s prijaznim celjskim mestom, na desni strani se vzdigujejo skalnati velikani Solčavskih planin proti sinjemu nebu. Na Kumnem pa nas iznenadijo razvaline starodavnega zidovja, ki so že zelo obrastene, da se na prvi hip niti ne spoznajo in zapazijo. Starega moža, ki nas spremlja, vprašamo, od kod so te razvaline, in reče nam, da je bila tukaj v starih časih pristava slavnega zajčkega samostana, ki je od tod komaj četrt ure oddaljen. A videti se še ne dá, ker je obdan z gozdom. Da bi si ga ogledali, korakamo od pristave, stoječe na bregu, navzdol, dokler ne pridemo do samostanskega zidovja, ki stoji ob vznožju Konjiške gore.

Neki Dunajčan, ki je prvokrat zagledal velikansko zidovje zajčkega samostana, vzkliknil je: „Lepe in umetno izdelane stavbe vidim v mestu; bil sem pred nekaj dnevi v Trstu in občudoval tam čudesa pred mestom razprostirajočega se morja: a tako veličastnega vtiska nisem občutil na svojem potovanju, kakor ob

pogledu tega zidovja, ki v tihi samoti tako zapuščeno stoji in vendar vsakomur, ki ga obiše, otožno oznanjuje, da je imel slavno preteklost!“ Starček, ki nas vodi, pripoveduje, da so v tem dolu nekaj živeli „beli menihi“ kartuzijanskega reda. A ker nas je pred vsem zanimalo, kako je mogel vendar v tam zapuščenem, od gozdov in hribov krog in krog obdanem kraju nastati samostan, pozvedeli smo od starčka, kaj si narod pripoveduje o njegovem početku.

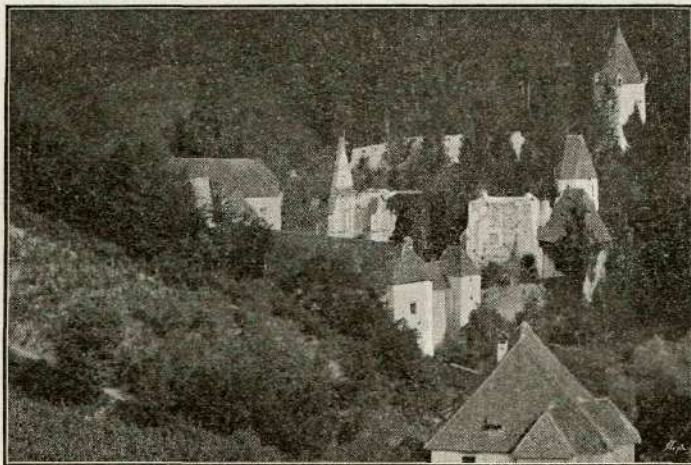
I.

V starih časih, pravi se, je prišel štajerski vojvoda (Otokar V.) v Konjice, da obiše konjiškega viteza (Leopolda). Ta ga sprejme veselo in mu napravi gostijo, na katero povabi tudi nekaj sosednih vitezov. Vojvodi, vladarju štajerskemu, na čast priredi konjiški vitez velik

lov v zaraslih goščavah Konjiške gore, v katerih so se takrat med divjačino nahajali še skokonogi jeleni. Pred lovom se dogovoré viteški lovci, da naj zatrobi v svoj rog tisti, kdor prvi ustreljajena. Potem so razpustili svoje lovske pse in se razšli na razne kraje. Otokar je bil tako srečen, da je prvi zagledal jelena. V hipu sproži nanj z lokom, a ga samo obstreljajena. Zadetj in vsplašeni jelen dirjaj čez drn in strn naprej, vojvoda pa za njim; na vsak način ga hoče dobiti. A pri tem lovu se loči od svojih tovarišev tako daleč, da ni slišal več njih lovskih rogov. Zaman je napeňjal svoje moči; naposled vendar pusti jelena, rajši se oddahne in utrujen nasloni na breg. Tu ga premaga spanje in ga zaziblje v sladki sen. V sanjah se mu prikaže sveti Janez Krstnik v beli dolgi halji in mu naroči, naj sezida v tem kraju samostan za menihe, ki

imajo ravno tako oblačilo, kakor je ima svetnik na sebi. Ko se Otokar prebudi, premišljuje, ali je bila to resnična prikazen, ali le taka, kakoršne v sanjah pogosto vidimo, ki so brez pomena. Toda kmalu je prepričan, da je to božja volja. Pod plaščem namreč, s katerim si je pogrnil noge, najde trepetajočega zajčka, ki je iskal pri vojvodi zavetjaj pred preganjanjem lovskih psov. Zato se sedaj odloči izpolniti, kar mu je sv. Janez zapovedal v sanjah, in imenuje samostan po zajcu „zajčki samostan“. Tako poroča ljudska pravljica.

Kaj pa nam priča o tem zgodovina? Kar se imena tiče, omenjamo, da se samostan v listinah do leta 1182. nahaja pod imenom „in valle st. Joannis.“ Od tega leta naprej pa se nahaja ime „Sitz“ zaradi pristave, ki jo je dobil samostan od Otokarjaj VI.¹⁾ od leta 1185. pa se imenuje že Seiz²⁾ Odkod je ime samostanu? Po pravljici se imenuje tako zaradi zajca, ki je bil nekako vzrok, da se je ustanovil. A Nemci trdē, da se ime „Seiz“ izvaja iz staronemške

Razvaline zajčkega samostana.

¹⁾ „Pater meus (Otokar V.) dederat decem et novem mensuras miellis in Tyver . . . Dedimus etiam villam, quae sibi contigua est nomine Sitz“. (Listine Otokarjaj VI.)

²⁾ Stepischnegg: „Karthause Seiz“.